

زنان از حضور در فضاهای شهری پراغتاش و ناامن گریزانند

عضو هیات علمی گروه شهرسازی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر گفت: زنان از حضور در فضاهایی که احساس امنیت نمی‌کنند گریزانند؛ به این معنی که اصلا حضور پیدا نمی‌کنند چه برسد به اینکه با کسی تعامل برقرار کنند.

به گزارش ایسکانیوز به نقل از فارس حسین خسروی، درباره عوامل موثر در تعاملات اجتماعی زنان در فضای شهری، افزود: البته باید توجه داشت که حیات اجتماعی (عنوان نشست ما) صرفا به تعاملات و یا روابط اجتماعی خلاصه و محدود نمی‌شود، بلکه حیات اجتماعی را باید به تمامی انحا تبلور، بروز و حضور تک تک افراد جامعه در فضاهای عمومی معنی کرد. به این معنی که حتی ممکن است فردی در جامعه حضور پیدا کند بدون اینکه با کسی حرفی بزند و یا حتی تمعدا از نگاه کردن به دیگران خودداری کند، این خودش گونه خاصی از حیات اجتماعی است؛ حیاتی انزواگونه که ممکن است فرد به دلیل بی‌رغبتی، نارضایتی و یا حتی اندکی بی‌بزاری نسبت به جامعه و شهر خود تمایلی به برقراری ارتباط با دیگران نداشته باشد.

وی در ادامه بیان کرد: برخی از نظریه‌پردازها، خود این امتناع از برقراری ارتباط را گونه‌ای از تعامل اجتماعی نامیدند. به عنوان مثال میلان کوندرا در یکی از رمان‌های خود به الگوی رفتاری غالب در دوره‌ای خاص از تاریخ اروپا اشاره می‌کند که در آن زنان بدون کوچک‌ترین انعطاف و حتی به گونه‌ای خشن در پیاده‌روهای شهر گام برداشته و از تنه زدن به عابرین مقابل امتناعی نداشتند، این نیز گونه‌ای از تعامل اجتماعی است.

عضو هیات علمی گروه شهرسازی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر درباره اینکه چه عواملی در تعاملات اجتماعی مستقیم، سالم و رغبت‌گونه زنان تاثیرگذار است، افزود: باید به شاخص‌های زیادی از جمله امنیت، میزان آلودگی صوتی فضا، سطح آسایش اقلیمی (مثل سایه‌اندازی و آفتاب‌گیر بودن)، فارغ بودن از رفت و آمد خودرو و امثال این، اشاره کرد. این‌ها عوامل عمومی بوده و تقریبا در هر جامعه و در هر نقطه جغرافیایی جهان بر روابط اجتماعی زنان تاثیر گذارند.

خسروی گفت: تحقیقات زیادی نشان می‌دهد که زنان اساسا از حضور در فضاهایی که احساس امنیت نمی‌کنند گریزانند؛ به این معنی که اصلا حضور پیدا نمی‌کنند، چه برسد به اینکه با کسی تعامل برقرار کنند. معمولا فضاهای تک‌محصولی و مردانه (مثل تعمیرگاه‌ها یا کارواش‌ها)، فضاهایی که بر آنها نظارتی وجود ندارد (مثل مسیرهایی که با ساختمان‌های مسکونی محاط نشده باشند و یا حتی پارک‌ها وقتی کسی از آنها استفاده نمی‌کند)، مسیرهایی که اصطلاحا راه دررو نداشته باشند (مثل پل‌های هوایی)، فضاهایی که به لحاظ ادراکی مالکی ندارند (مثل زیرپل‌ها) و فضاهایی که از آنها خوب نگهداری نمی‌شود (همچون کوچه‌هایی با خانه‌های متروک و شیشه‌های شکسته و یا خیابان‌های کثیف و آلوده) به لحاظ ادراکی از پایین‌ترین سطح امنیت برخوردارند.

او در ادامه افزود: برعکس فضاهایی که طبقه اول آنها از کاربری‌های فعال پوشیده شده و در طبقات فوقانی ساختمان‌های مسکونی با نظارت اجتماعی وجود دارد، فضاهای امن‌تری را شکل می‌دهد. این موضوع در مورد سر و صدا، آسایش و حضور خودرو هم صادق است. یعنی افراد حضور در فضاهای پراغتاش، خیلی سرد و یا خیلی گرم و یا جایی که مملو از خودرو است را ترجیح نمی‌دهند. ولی باید توجه داشت که این موارد صرفا شرط لازم (و نه کافی) برای تعامل اجتماعی زنان هستند. به عبارتی تنها به‌عنوان پیش‌شرط تعاملات اجتماعی،

اینکه چه میزان زنان در فضاهای شهری حضور داشته باشند را تعیین می‌کنند، ولی اینکه در چنین فضاهایی تمایل به برقراری تعامل سالم وجود داشته باشد و یا خیر، به بسیاری از دیگر عوامل مرتبط است.

وی با اشاره به نقش و تاثیر حضور زنان در فضاهای شهری از منظر روان‌شناختی گفت: رابطه بین فضاهای شهری و تعاملات اجتماعی بسیار پیچیده است. فضاها فقط به صورت کالبدی و فیزیکی رفتار انسان‌ها را تعیین و تبیین نمی‌کنند. بلکه علاوه بر این، به فضا باید به عنوان مجموعه‌ای از مفاهیم و معانی ضمنی آگاهانه و یا ناخودگاهی نگاه کرد که به روابط بین مردم نظم خاصی می‌دهند.

عضو هیات علمی گروه شهرسازی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر در ادامه افزود: به عبارت دیگر در تمامی فضاهای انسان ساخت، مفاهیم فرهنگی، اجتماعی و ایدئولوژیک و سیاسی، لاجرم متبلور می‌شود. از چیدمان مبلمان‌های شهری که ممکن است رو به هم و یا پشت به هم، مرکزگرا و یا مرکزگریز باشند گرفته، تا میزان رویت‌پذیری فضا همگی مشخص کننده نوع مطلوب رفتار اجتماعی در فضا است. فضا بیانگر و در عین حال کنترل‌کننده رفتار و روابط اجتماعی است. فضا ماهیت، تراکم، حجم، نحوه، رویکرد و جهت ارتباطات و رفتارها را مشخص می‌کند. اینکه شخص با چه کسی، چه وقت، کجا، در چه زمینه‌ای تعامل داشته باشد و یا چه نوع رفتاری از خود بروز دهد، فضا و نظم اجتماعی را به یکدیگر مرتبط می‌کند.

وی بیان کرد: امروزه با رشد شهرنشینی، بالارفتن سطح تحصیلات، افزایش ارتباطات جهانی و افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی، متاسفانه مدرنیته و عامل اصلی آن یعنی فردگرایی رشد زیادی در میان زنان داشته است. این موضوع نگرش زنان نسبت به خود و در نتیجه توقعات آنها را تغییر داده است.

او در ادامه سخنانش یاد آوری کرد: زنان زمانی (در دوره قاجار) صرفاً مجاز به استفاده از سه فضای شهری مسجد، حمام و گورستان بوده‌اند. این در حالیست که امروزه زنان حق استفاده و حضور در تمامی فضاهای شهری را از آن خود می‌دانند و یا اگر چه زمانی مادران ما از ارتباط صمیمی با همسایه‌ها استقبال زیادی می‌کردند، امروزه بسیاری از زنان جوان (که درصد آنها از کل جمعیت تهران نیاز به تحقیق دارد)، تمعداً از تعاملات با همسایه‌ها و هم‌محلی‌ها اجتناب می‌کنند. آنها ترجیح می‌دهند از فضاهایی استفاده کنند که در آن ناشناس باشند.

عضو هیات علمی گروه شهرسازی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر تصریح کرد: ناشناس بودن برای زنان، کاهش الزام همنوایی را از طریق رهایی از برچسب‌های اجتماعی به همراه می‌آورد. البته تحقیقات نشان می‌دهد که این دسته از تمایلات در میان زنان جوان رواج بیشتری دارد. به عبارتی همراه با بالا رفتن سن، تمایلات فرد به ارتباطات محلی و آشنا بیشتر می‌شود.

خسروی در پاسخ به این سوال که چرا حضور زنان در فضاهای شهری مهم است، گفت: بهر حال بخشی از ساکنین هر شهر را زنان تشکیل می‌دهند و حق بر شهر ایجاب می‌کند که تمایلات و خواست‌های همه گروه‌ها مورد توجه قرار گیرد. علاوه بر این تحقیقات نشان می‌دهد که حضور زنان در فضاهای شهری از منظر روان‌شناختی تاثیرات بسیار مثبتی را برای آنها به همراه دارد. به عنوان مثال آمار تلفات ناشی از عدم اغنای نیازهای روان‌شناختی در شهرهایی که زنان و دختران آن امکان کمتری برای حضور در عرصه‌های عمومی دارند، کاملاً مشهود است.

او در ادامه بیان کرد: رابطه بین سلامت روان و راندمان کاری و رشد اقتصادی نیز بسیار پرواضح است. حضرت امام (ره) نیز در بخش انتهایی وصایای خود به فعالیت بانوان در صحنه‌های مختلف اشاره داشته‌اند.

